

Kyberturvallisuuden eettinen ulottuvuus -

EU:n kybersanktioiden poliittinen tulkitseminen Michael Walzerin oikeutetun sodankäynnin teorian kautta

Amani Al-mehsen

Kandidaatintutkielma

Politiikan tutkimus

Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2020

Sisällys

1. Johdanto.....	2
2. Tutkimusaineisto.....	4
3. Tutkimusmetodi.....	6
3.1 Teorian lähtökohdat.....	8
3.2 Teorian tekniikat.....	9
3.3 Poliittiset piirteet.....	11
3.4 Mahdolliset hallintomuodot.....	12
3.5. Mahdolliset epäonnistumiset tulevaisuudessa.....	13
4. Analyysi.....	15
4.1 Kybersanktiohallinnon rakenne.....	15
4.1.1 EU sanktioivana tekijänä kybertilassa.....	15
4.1.2 Kybertila ja konfliktit.....	17
4.2 Poliittisen kentän reaktiot.....	19
4.2.1 Valtioiden välinen kyberkäyttäytyminen.....	19
4.2.2 Suvereniteetti poikkeustilassa.....	21
4.3 Globaalin vastuun jakautuminen.....	23
4.3.1 Euroopan unionin vastuun määrittäminen.....	23
4.3.2 Kybersanktioiden eettisyys.....	24
4.3.3 Terrorismi ja kybertila.....	26
5. Johtopäätökset.....	29
Lähteet.....	32

1. Johdanto

Sanktiot ovat jo pitkään juurtunut keino puuttua epäkorrektiin ja hyvän tahdon vastaiseksi todettuun käytökseen poliittisella ja taloudellisella areenalla. Niiden periaatteiden kehittyessä modernin maailman poliittisen vallan enemmistön normeja ja arvoja kohtaaviksi, itse ympäristö on muuttunut radikaalisti informaatiotekniikan evoluutiossa. Teknologian ja Internetin myötä syntynyt kybertila mahdollistaa fyysisen kontaktin ulkopuolella tapahtuvat rikolliset ja haitalliset toimet, laajentaen toiminnan mahdollisuuksia, mutta myös siihen puuttumista niiden jäljittämisen kautta.

Kybertilan kehittyminen vaatii kyberhallintoa vastaavan toimijan kehittymistä, joka kykenisi vastaamaan sen tuomiin haasteisiin. Uuden hallinnon kehittyminen tuo väistämättä mukanaan tavoiteltujen hyötyjen ohella riskejä, joita tulee arvioida kriittisesti. Sanktioiden yhteydessä on huomioitava siviilien kokemat sivuhaitat, joihin taloudelliset ja poliittiset rajoitukset voivat johtaa esimerkiksi vientiä ja tuontia rajoittamalla. On olennaista huomioida, kuinka sanktiot ovat aina luonteeltaan rajoittavia toimenpiteitä ja siten vaativat vahvan oikeutuksen sekä hyväksynnän niin niitä jakavalta taholta, kuin kansainväliseltä yhteisöltä. Vahvaksi ohjaavaksi ja arvioivaksi tekijäksi oikeutuksen ja reaktioiden suhteen nousee kansainvälinen laki ja sen myötä kysymys siitä, kestävätkö kansainväliset jo hyväksytyt lait uuden kybertilan tuoman ulottuvuuden ilmiöitä. (Benatar, Gombeer, 2011)

Globaalia vastuuta ja sotilaallisten sekä poliittisten rajoitusten oikeutusta tutkitaan David Walzerin oikeutetun sodan teorian kautta (Arguing about War, 2004). Teoria kykenee toimimaan myös itse metodina tutkielmassa sen laajuuden ja tutkivan sekä vertailevan luonteensa vuoksi. Toinen osa kirjasta on konkreettisia esimerkkejä ja analyyseja sotatilanteista, jonka vuoksi se ei valikoitunut käyttöön tässä kandidaatintutkielmassa. Sen sijaan tekstissä on keskitytty Walzerin teoreettiseen osuuteen kirjan ensimmäisessä osassa, sekä tulevaisuuden näkyymiin kolmannessa osassa ja näiden kokonaisuuksien soveltamiseen kybersanktioiden luomassa ulottuvuudessa. Olennaiseksi kybersanktioiden oikeuttamisen tutkimisessa ja poliittisessa tulkinnessa nousevat globaalin vastuun käsitteen mukaiset moraaliset osa-alueet, jotka ovat aikaan ja olosuhteisiin nivoutuneita. Näitä pyritään määrittelemään sekä vertailemaan tekstin edetessä.

Tässä tutkielmassa keskitytään yhteen modernin maailman suurimmista vallan keskittymisistä Euroopan unionin instituution muodossa ja sen toiminnasta kybertilan väärinkäytön suhteen.

Keskeisimpänä aineistona toimii EU:n kybersanktiostrategia vuodelta 2019, joka nojaa perinteisiin sanktion tavoitteisiin, kuitenkin kybertilan olosuhteisiin ja sitä vaativiin strategisiin muutoksiin suhteuttaen. (Euroopan komissio, 2013) Tutkielmassa hyödynnetään edellä mainittuja piirteitä oikeutetun sodan teoriasta, keskittyen sen sodankäynnin keinoihin ja sitoen ne Euroopan unionin vallan ilmenemiseen ja poliittiseen strategiointiin kybertilassa sanktioiden kautta. Täyttävätkö kybersanktiot oikeutetun sodan keinojen kriteerit? Entä kykenevätkö ne kunnioittamaan toiminnassaan globaaleja demokraattisia normeja ja arvoja, jotka kuuluvat olennaisesti EU:n arvopohjaan? Mitä suvereniteetille käy poikkeustilanteessa? Näihin kysymyksiin pyritään tutkielmassa löytämään vastauksia.

2. Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistoksi on analyysissa valikoitunut Euroopan unionin turvallisuusalan tutkimuslaitoksen (EUISS) haitallisiin kybertilan aktiviteetteihin keskittyvän työryhmän lokakuussa 2019 laatima Patryk Pawlakin ja Thomas Bierstekerin editoima “Guardian of the Galaxy: EU Cyber sanctions and norms in cyberspace” tutkimusraportti. Raportissa on koottu lokakuun 2018 ja heinäkuun 2019 välillä käytyjen monitahoisten tapaamisten ja tutkimusten tuloksia, pohjaten EU:n kyberturvallisuusstrategiaan, sekä sanktioita koskeviin lainsäädäntöihin kahteen pääteemaan jakautuen. Ensimmäinen teema käsittelee kybersanktioiden riippuvuutta hallinnon kyvystä hallita odotuksia ja näkemyksiä paikallisen ja kansainvälisen yleisön parissa normeihin perustuvaan sitoutumiseen pohjaten sekä kehittää vastuullista kyberkäyttäytymistä. Toinen teema sijoittuu EU:n autonomiaan kybersanktioiden hallintojärjestelmää määritettäessä uuden uniikin ratkaisun lain ja normien suhteen valtion vastuulliselle käyttäytymiselle. (Pawlak, Biersteker, 2019, 10) Tärkeäksi aineiston validiteettia arvottaessa, muodostuu useiden eri EU-instituutioiden ja jäsenmaiden yhteistyö, joka on johtanut hyvin laaja-alaiseen ja siten laajasti hyödynnettävissä olevaan kokonaisuuteen.

Kootusta raportista analyysin kohteeksi valikoituivat erityisesti tietyt kappaleet, jotka käsittelevät kyberulottuvuutta ja sanktioita kansainvälisessä kontekstissa. Lisäksi kokonaisuutena kahdeksasta kappaleesta esiintyviä määritelmiä sanktioista, kansainvälisestä laista, kybertilasta ja edellä mainittuja koskevista lainsäädännöistä on hyödynnetty analyysissa. Irrallisia eri aihepiireihin keskittyviä osioita on pyritty analyysissa hyödyntämään kokoamalla niitä teoriaan nojaten tarkastelua kestäviksi kokonaisuuksiksi. Tiettyjä osioita raportista on rajautunut analyysin ulkopuolelle tietoisesti niiden määrällisen runsauden tai tutkimuskysymyksen ulkopuolelle sijoittumisen vuoksi.

Tutkimus käyttää hahmottamisen metodina avaruutta metaforana kybertilan tapahtumille ja sitä koskeville osa-alueille, sekä päätöksille. EU ilmenee tässä yhtälössä, aineiston otsikkoa mukailleen vartijana toimivan auktoriteetin asemassa, jolla on potentiaali ohjeistaa itsenäisiä jäsenmaitaan yhteneväisyyteen kyberturvallisuuden saavuttamiseksi. Avaruudelliset vertauskuvat on kuitenkin tekstin selkeyden vuoksi katsottu parhaaksi jättää pois. Tekstin tärkeimpänä pyrkimyksenä on tuoda vaikeita käsitteitä lähemmäs jo osittain ymmärrettyä ja ihmiskunnalle tutuksi tullutta avaruuden toimintaa. Paperin konkreettinen pohja löytyy EU:n päätöksenteosta kybersanktiohallintona toimimista koskien Neuvoston päätöksestä 2019/797 sekä säännöksestä 2019/796. (Euroopan

komissio, 2019, “Council is now able to impose sanctions”) Näkökulmana pohjamateriaaliin toimii kandityön aihepiiriä tukeva laajalti myös kriittisessä sävyssä kirjoitettu kokonaisuus, jossa yhdistyy poliittisen ja lakisääteisen areenan väliset suhteet, sekä etenkin valtion vastuun punnitseminen kybertilassa, kybersanktioiden fyysisten vaikutusten lisäksi.

Tutkimusaineistoa etsittäessä, prosessia hankaloitti kyberulottuvuuden tuore ja yhä hyvin lakipainotteinen luonne. Euroopan unioni osoittautui laajimmaksi konkreettisen tason kybersanktioiden toteutusta ja strategisointia määritteleväksi tahoksi, Yhdistyneiden kansakuntien ollessa luonnollisesti arvopohjaisesti samankaltaisessa asemassa. Tämän todettua on kuitenkin tärkeää huomioida käsiteltävän tiedon tuoreus, varmuutta sen käyttämiseen analyysissa kuitenkin tukee strategioiden vuosisidonnaisuus. Ne luodaan kestäväksi useita vuosia, kunnes toiminta tarkastetaan ja tehdään kehitysehdotuksia, sekä päätöksiä. Näin ollen prosessin myötä löydetty tieto on oletettavasti siis laadukkainta ja parhaiten saatavilla olevaa tänä päivänä, heijastellen EU:ta yhtenä korkeimmin esillä olevista globaaleista instituutioista.

On mainitsemisen arvoista nimetä myös tärkeimmät tutkielmassa käytettävät artikkelit, jotka ovat löytyneet samankaltaisia teemaan sopivia kriteereitä hyödyntäen. Ensimmäisenä esimerkkinä globaalien vastuun jakautumisen käsittelyä tukemaan on valikoitunut David Millerin “Distributing responsibilities” (2001), jossa pohditaan moraalia poliittisten väitteiden nojalla, etenkin poikkeustilanteissa ja niiden seurauksissa. Artikkelit tutkii erilaisia paikallisia ja globaaleja osapuolia, joille vastuu voisi mahdollisesti jakautua, pyrkien identifioimaan tekijöitä sekä toimintaketjuja. Vahvaksi vastakkainasetteluksi artikkelissa nousee Yhdysvaltojen, EU:n, YK:n ja yksittäisten interventiot kohtavien maiden väliset vuorovaikutussuhteet ja infrastruktuurien sekä päätöksenteon kriteerit. Lähi-idän tilanne esiintyy vahvana esimerkkinä intervention seurauksista.

Toisena artikkelina esittäytyy Marco Benatarin ja Kristof Gombeerin “Cyber sanctions: Exploring a blind spot in the current legal debate” (2016), joka keskittyy kybesanktioiden lakisääteiseen oikeudenmukaisuuteen. Toisin kuin Millerin artikkelissa, Benatar ja Gombeer käyttävät lakia reflektoinnin lähtökohtana, pohtien sanktioita ympäröivää pakotteiden ulottuvuutta YK:n turvallisuusneuvoston tarjoamiin tietoihin pohjautuen. Lakisääteisenä arvopohjana toimii YK:n peruskirja, jonka kautta tutkitaan lakisääteisiä аспектеja nykypäivän tilanteita hahmotellen. Olennaisimpana kysymykseksi nousee uusien teknologioiden luonne ja se, venyttävätkö ne mahdollisesti jo olemassa olevia lakeja hajoamispisteeseen.

3. Tutkimusmetodi

Kandidaatintutkielman metodiksi valikoitui amerikkalaisen poliittisen teorioitsijan ja kattavan moraalifilosofian tutkijan Michael Walzerin oikeutetun sodankäynnin teoria. Walzerin alkuperäinen teos "Just and Unjust Wars" (Basic Books, 1977) käsitteli ensimmäisenä laatuaan sodan moraalista ulottuvuutta avoimesti sekä systemaattisesti modernin sodankäynnin esimerkkejä hyödyntämällä. Tulkinallisen luonteensa vuoksi se sai suuresti julkista kritiikkiä sodan moralisoimisesta sekä jopa sen mahdollisesta oikeuttamisesta tietyissä tilanteissa. Tämän pelättiin madaltavan kynnystä sotilaallisiin konflikteihin, Yhdysvaltojen Vietnamin sodan interventiota ympäröivän kansainvälisen shokin synnyttämän jälkireaktion tapaisissa olosuhteissa. Saavuttaakseni päivitetyn ja mahdollisimman laajan tutkimuspohjan tämän teorian kautta, valitsin edellä mainitun alkuperäisen teoksen sijaan Walzerin kootut esseet kirjassa "Arguing about War" (Yale University Press, 2004), jossa hän jatkaa puolustaen, päivittäen ja yhä laajemmin tutkien oikeutetun sodan teoriaa tuoreempiin maailman tapahtumiin nojaten. (Walzer, 2004, IX, 10)

Walzerin teemat rakentuvat keskeisimpänä toimivan kysymyksen ympärille, jossa pohditaan sitä, kuinka jotkin sodat voidaan määrittellä oikeutetuiksi. Mielenkiintoiseksi kysymyksen saa ajatus siitä, kuinka sodankäynti itsessään on lähtökohtaisesti yleisen moraalin vastaista ihmisiä koskevien menetysten ja haittojen vuoksi. Tärkeimmäksi tavoitteeksi ilmeneekin tekstiä lukiessa nousevat käsitteet "just" ja "justifiable" eli oikeuden ja sen luonteen määrittelyminen vaihtelevissa konteksteissa. Nämä käsitteet juontavat yleisellä tasolla latinankielisten sodankäynnin oikeutuksen määritelmien "jus ad bellum", "jus in bello" ja "just post bellum" perusajatuksiin, jotka käsittelevät listausta vastaavassa järjestyksessä päätöstä lähteä sotaan, sen toteuttamistapoja sekä oikeutta itse sodan jälkeen. Olennaisiksi tekijöiksi tässä pyrkimyksessä nousevat poliittiset valtasuhteet ja poliittinen talous yksilöstä yhteisöksi suuntaavassa kokonaisuudessa, jotka muuttuvan luonteensa vuoksi aiheuttavat myös teorian muuntumisen tulkintoja ja olosuhteita myötäillen. (Walzer, 2004, IX, Xiii) Kyseinen kokonaisuus aiheuttaa yhtäältä haasteita abstraktiuden ja soveltuvuuden myötä, mutta tuo myös vapauksia tulkita teorian kautta uusia poliittisia ja sotilaallisia ulottuvuuksia kybertilassa.

Oikeutetun sodan teoria ja sen idea piilee täten yhdistelmässä lakisääteisiä kuvauksia ja lainalaisuuksien sekä moraalin vastaisten tilanteiden tunnistamista. Se on siis ikään kuin yhtälö, joka tekee moraalisesti pohdinnan alaisesta toiminnasta mahdollista säätelemällä sitä, pyrkien tavoitteenaan arvioimaan jatkuvasti sekä muuttuvasti toimintaa kulkemalla sen mukana. Kun sen

asettamattomat rajoitteet hyväksytään ja otetaan osaksi toimintaa, toiminnasta tulee "oikeutettua" ("just"). Siinä tapauksessa, että tilanne on päinvastainen ja joko toiminta tai sen seuraukset ovat näiden normien vastaisia, siitä tulee moraalitonta ja tuomittavaa. Moraalisen pohdinnan kriteerit ovat vuorostaan suoranaisesti liitoksissa poliittisiin ja sosiaalisiin vallitseviin yhteisöihin. (Walzer, 2004, 22)

Teorian tieteellistä kehystä hahmotellessa on ehdottoman tärkeää huomioida, että se ei ole sidonnainen itseensä. Tästä esimerkkinä Walzer käyttää korruption parantamista valtiossa, joka on itsessään moraalisesti positiivinen teko. Heijastamalla sen kuitenkin moraalisesti kyseenalaistettavaan tilanteeseen, jossa korruptiota parantaneet itse pitäisivät lopulta valtaa hallussaan liian pitkään, saavutetaan toisenlainen näkökulma. Tämä luo moraalisen paradoksin toiminnan ja mahdollisten seurausten välillä. Teorian tarkoitus on siten ymmärrettynä laajalti kritisoida ja tutkia jatkuvasti sekä ajankohtaisesti poliittisiä tilanteita. (Walzer, 2004, 22-23)

Teoriassa poliittisiä tilanteita käsitellään hierarkkisen sodankäynnin vastuullisuuden kautta, jotka jakautuvat kahteen osaan. Ensimmäinen ylöspäin suuntaava "upward" kohdistuu tutkimuksen kohteena olevaa yksilöä ylemmille tahoille ja auktoriteeteille, kun sitä seuraava alaspäin suuntaava "downward" vastuu liittyy itse toimintaa koskeviin yksiköihin. Näiden lisäksi Walzer nostaa uutena ja tärkeänä globaalisti vaikeasti määriteltävänä vastuun alueena ulospäin suuntautuvaan "outward" vastuun, joka koskee moraalisen agenttina kaikkia elämiä joihin tilanteen sotilaallisen tai poliittisen päättäjän toimet vaikuttavat. Konkreettisenä esimerkkinä edellä mainitusta ongelmallisuudesta esitellään Vietnamin sodassa My Lai kylän tilanne, jossa amerikkalaisten sotilaiden toimesta tehty massamurha ja sen moraalisen vastuun jakautuminen jälkeensä koki suuria ongelmia hierarkkisen vastuun dilemman vuoksi. Moraalinen vastuu oman hierarkkisen aseman mukaan, siten oikeuttaa tietyissä poikkeustilanteissa moraalitonta toimintaa muita kohtaan. (Walzer, 2004, 25-28)

Oikeutetun sodan teorian pohjana toimii ihmismaailman ymmärtäminen jatkuvana moraalisten sääntöjen kokonaisuutena, joka koostuu rajoituksista. Tässä tutkielmassa hyödynnetään aiempien esitettyjen osa-alueiden lisäksi rajoitteiden näkökulmaa, joka soveltuu sanktioiden purkuun ja niiden moraaliseen arvottamiseen poliittisella areenalla. Walzerin mukaan olemassa olevia rajoituksia sallitaan venytettävän ja jopa ohitettavan, joka tuo kuitenkin mukanaan seurauksia, joita tässäkin tutkielmassa tuodaan esille siviiliväestön parissa. Poikkeuksena Walzerin teorian äärimmäisiin seurauksiin, teorian kautta tutkitaan seurauksia siviilien parissa poliittisella ja arkisemmalla tasolla,

kuitenkin seuraten ajatusta vastaavien tilanteiden kierteeseen liittyen. Kierre syntyy, kun tilanteista pyritään tuomitsemisen ja jälkiviisauden myötä kehittymään, synnyttäen paradoksin uusien keinojen kehittämisestä ja niidenkin mahdollisesta moraalittomuudesta. (Walzer, 2004, 34-35)

3.1 Teorian lähtökohdat

Oikeutetun sodan teoria lähtee liikkeelle oletuksesta, jossa sota on pysähtynyt tila. Tilassa esiintyy radikaali epäily, joka ilmenee voimankäyttönä ja radikaali vastuu, mikä heijastuu tehdyistä toimista. Teoria voidaan ymmärtää radikaalin vastuun ilmentymänä, sillä siihen kuuluu olennaisena osana poliittisten ja sotilaallisten johtajien vastuuseen saattaminen, sekä heidän toimiensa arvioiminen oman edustetun ihmisryhmän, mutta myös kohteena toimivan vastaosapuolen hyvinvoinnin ja ylläpitämisen arviointi. Edellä mainitut piirteet rakentuvat kokonaisuutena todennettavaksi teoriaksi ja prosessin myötä arvioinnin alaiseksi siitä lähtökohdasta, että oikeutettu sota on lähtökohtaisesti aina sota, joka voitaisiin käydä. Oikeutetun sodan teoria on Walzerin sanoin tästä syystä niiden oppi, jotka hyväksyvät voimankäytön osaksi todellisuutta. (Walzer, 2004, 14)

Poliittisten ja sotilaallisten toimien lähtökohtana toimii oikeutetun sodan teoriassa poikkeustilan eettiset säännöt "emergency ethics", joka mahdollistavat esimerkkitaipauksina käytetyt interventiot ja valtioiden sekä yksilöiden suvereeniuuden rikkomisen poikkeukselliseksi julistetuissa tilanteissa. Kyseisen etiikan periaate on tunnistaa se paha, jota vastaan taistellaan, sekä ne pahaksi luokitellut keinot, joita itse käytetään sen vastaisessa taistelussa ja löytää keino asettaa oma toiminta mahdollisimman kauaksi monilta, mutta kuitenkin tarpeeksi tehokkaaksi. Täten valtion rooliksi asettuu yhteisön instrumenttina toimiminen, jonka moraalisen ohjaavana tekijänä on itse poliittinen yhteiskunta ja yhteisö, joka koostuu eletyn todellisuuden, identiteetin ja itseymmärryksen kolminaisuudesta. Tätä kokonaisuutta on vaikea, ellei mahdoton korvata, siten itsesuojeluvaisto ja -tahto nousee yhtäältä esille poikkeustilassa mahdollistaen oman edun ylläpitämisen käyttämällä valtiota metodina, mutta toisaalta myös keinona tunnistaa ja puolustaa omaa moraalista käsitystä toiminnasta. (Walzer, 2004, 39, 49)

Poikkeustilan eettisen arvottamisen ulottuvuuteen linkittyy vahvasti tasapainoilu kahden erilaisen ja jopa vastakkaisen moraalisen aseman kanssa. Yhtäältä asetelma julistaa absoluuttisten oikeuksien teoriaa myös poikkeusoloissa ja sen myötä viattomien oikeuksia turvallisuuteen (ei saa hyökätä tahallisesti) kun taas toisaalta se nostaa esiin radikaalin utilitaristisen joustamisen, jonka myötä

viattomuus, on vain yksi niistä useista arvoista, joita poikkeustilanteissa tulee punnita. Kyseinen asetelma heijastuu myös nyky maailman demokraattisesta järjestelmästä, jossa nämä piirteet on otettu huomioon ristiriitaisina ja niitä on pyritty tasaamaan asettamalla erillisiä vastuualueita eri valtion ja hallinnon tasoille, jotka toimivat eri vastuualueilla ja voivat tarvittaessa toimia toistensa kriitikkoina tai kumppaneina. (Walzer, 2004, 35-36)

Teorian kannatteleman oikeuden ja vastuun tärkeänä ulottuvuutena esiintyy kansainvälisyyden käsite ja ymmärrys. Kansainvälisyyden hahmottaminen on tärkeää, sillä se on liberaalin demokratian kehittymisen kannalta olennainen ulottuvuus, joka vaatii tukea ja osallisuutta yksittäisiltä ja yhdistyneiltä tahoilta kansainvälisiin tapauksiin liittyen. Esimerkkinä Walzer käyttää liberaalisaatiota, joka lähtee liikkeelle aina paikallisesta liikkeestä, mutta voi saavuttaa yhteistyön kautta laajempia tasoja ilmenemisessä ja toiminnassa. Näin ollen faktaksi nousee se, kuinka kansainvälistä suosiota nauttivia tilanteita joudutaan sinänsä odottamaan, kunnes ne saavuttavat vaadittavan tason. Vastaavat tilanteet nopeutuvat eksponentiaalisiksi, kun kansainvälisyys saa välittömämmän merkityksen eri tasoisissa konfliktitilanteissa, etenkin jos ne omaavat humanitaarisen luonteen. (Walzer, 2004, 75)

Teorian validiteetin kannalta on lähtökohtaisesti myös tärkeää huomioida, kuinka sen kriittinen rooli on rakentunut vastaväitteiden ja jopa huonojen väitteiden kautta vuosien saatossa, nauttien yhä nykypäivänä poliittisen yhteisön parissa huomiota niin kritiikin kuin tiettyjen ajatusten, kuten globaalista vastuusta ja oikeuden jakautumisen saavuttaman tuen parissa, joka ilmenee tässä työssä pian esitellyn globaalista vastuusta teorioitsijan David Millerin otteista Walzerin teorian suhteen. (Walzer, 2004, 14)

3.2 Teorian tekniikat

Oikeutetun sodan teoriaa soveltaessa globaalista vastuusta piiriin, olennaisimpana kysymyksenä nousee esiin suvereenisuus ja se, missä tilanteissa on hyväksyttävää rikkoa tätä yleisiin perusarvoihin ja sopimuksiin liittyvää itsenäisyyden ja koskemattomuuden tilaa. Mikäli maa ei itse kärsi konflikteista, tulisiko sen puuttua konflikteihin muualla? Ajatus soveltuu kärjistettyjen konfliktitilanteiden lisäksi poikkeaviin toimiin ja niiden oikeutuksiin valtion omien rajojen ulkopuolella. Oikeuttaviksi ja kannustimena toimiviksi tekijöiksi määrittävät näissä tilanteissa yhteiset intressit globaalista vakauden ja inhimillisyyden ylläpitämiseksi, velvollisuuden tunto sekä usein vauraiden valtioiden kohdalla omaa valtaa ja etua koskevat hyödyt. (Walzer, 2004, 70-74)

Edellä mainitusta arvopohjaisesta interventioista Walzer nostaa historiallisena esimerkkinä esiin jo Rooman imperiumin ajoista, maiden vallan lisäämisen puuttumalla sisällissotiin ja koetun anarkian korvaamisen sinä aikana hyväksytyksi todetuilla järjestyksen ja lain keinoilla. Ajateltiin, että omat arvot, jotka ovat johtaneet oman vallan kukoistukseen ja kasvuun, voisivat levittämällä tuoda lisää vakautta muille alueille ja statusta omalle hallinnolle. Ensisijaisen tavoitteen täytyessä, seurauksena on kuitenkin syntynyt tiukan kurin ja rajoitusten avulla keskitetty valta, jossa kohde joko muovautuu suuremman vallan mukaisesti tai kapinoi ja kohtaa sen mahdollisesti brutaalit seuraukset. Tuloksesta ei saa vakaata, ellei lähtökohta itsessään ole vakaa ja paikalliselta tasolta lähtevä tahto luoda muutosta ympäristöön ja kohteen infrastruktuureihin. (Walzer, 2004, 69) Tätä kyseistä ajatusmallia hyödynnetään interventioiden oikeutusta ja toteutusta pohtiessa.

Tärkeäksi sodan ja siihen liittyvien piirteiden määrittelyssä nykypäivänä nousevat uudet ulottuvuudet, joita media ja teknologia ovat tuoneet mukanaan. Nykypäivänä sota televisioidaan, se on julkista, raakaa ja kaikkien saatavilla. Sen luonne itsessään ei sinänsä ole vuosien saatossa muuttunut, mutta näkyvyys on tehnyt siitä tuomittavampaa demokraattisten kansalaisten keskuudessa. Tämä kannustaa valtioita ja instituutioita etsimään humanitaarisempia, mutta myös suurelta osin poliittisesti ovelampia, moniulotteisempia sekä pileevämpiä keinoja puuttumiseen. Seurauksena interventio voidaan jakaa kahteen erilaiseen luonteeseen. Näistä ensimmäisenä esimerkkinä toimii luottamussuhteeseen perustuva interventio, jossa puuttuva valtio päätyy johtamaan kohdetta. Toinen esimerkki luonnehtii puuttuvan valtion mallia, jossa tarjotaan tukea tietyille ryhmälle tai poliittiselle koalitiolle, ehkäisten aiemman vallan palaamista. Molemmissa nykypäivän interventioiden muodoista on tunnistettavissa "rescue-in-advance" ote, jonka avulla ennaltaehkäistään konflikteja sotilaallisin keinoin. (Walzer, 2004, 76-79)

Uusiin ulottuvuuksiin liittyen teoriassa tuodaan esille mahdollisuus uusien teknologioiden myötä inhimillisempään toimintaan, jossa tähdätään siviiliuhrien minimoimiseen. Walzer nostaa kuitenkin esille oikeuden ulottuvuuden tässä kontekstissa ja siinä, että ei pitäisi olla moraalisesti mahdollista jaotella sitä, ketkä henkilöt ovat uhrattavissa oikeuden nimissä ja minkä vuoksi. Vallitseva ajatusmalli on kuitenkin pienemmän pahan ja konfliktin valitseminen enemmistön turvaamiseksi, jonka takia mikä tahansa eettisyyteen nojaava tieteellinen keskustelu velvoittaa osittain valitsemaan puolensa sekä haastamaan objektiivisuutta. (Walzer, 2004, 13,)

3.3 Poliittiset piirteet

Oikeutetun sodankäynnin poliittisuus ilmenee sen piirteistä analysoida poliittista ulottuvuutta, mutta myös luoda poliittisesti pitäviä ja merkittäviä johtopäätöksiä ja kysymyksiä. Olennaisena tekijänä tässä kokonaisuudessa esiintyy demokratia ja sen peruspilarit. Demokratia tulee aina Walzerin mukaan saavuttaa poliittisen prosessin kautta ja ideaalissa tapauksessa yhteistyön voimin. Tämä merkitsee sitä, että itse prosessin lisäksi tulokset ovat aina erilaisia, eikä siten voi syntyä yhtä tietynlaista demokratian mallia, joskin demokratian arvot ovat suurelta osin muuttumattomia ja ehdottomia luonteeltaan. Erilaisten poliittisten ryhmittymien kehittymiselle tulisi antaa sijaa, mutta sen sijaan se voidaan usein ottaa uhkana jo olemassa oleville demokratian ilmentymille ja valtasuhteille. Uusille poliittisille tekijöille, niin yksittäisille valtioille kuin kansainvälisille instituutioille, jo olemassa olevat normit ja ehdot toimivat esteenä ideaalin lopputuloksen saavuttamiselle. (Walzer, 2004, 80, 184)

Edellä mainittu poliittisen prosessin valikoituminen, voi aiheuttaa oireilua ulkopuoliseksi tahoiksi tuntevissa. Tästä äärimmäisenä esimerkkinä toimii terrorismi, joka on toiminut poliittisen sanoman keinona ääriryhmillä viime vuosikymmeninä. Poliitikalle ja terrorismille yhtenäiseksi piirteeksi nostetaan niiden toiminnan mahdollistaminen pelkoa luomalla. Toisin kuin poliittisessa voimankäytössä ja sotilaallisissa strategioissa, joissa tavoite on ehkäistä tai hillitä kriisejä, terrorismissa tavoitteeksi nousee poliittisen onnistumisen saavuttaminen, usein äärimmäisiä ja shokeeraavia keinoja käyttäen. Seurauksena julistetut "terrorismin vastaiset sodat" ovat toimineet tehokkaasti ja laajasti, ongelmakohtana kuitenkin siviilien satuttaminen prosessissa. Walzer huomauttaa, että vastatoimet tulisikin aina kohdistaa itse terroristeja kohtaan, ei niitä ihmisryhmiä, joita he väittävät edustavansa. (Walzer, 2004, 51-57)

Poliittisuus ilmenee myös poliittisten olosuhteiden muovaamisesta yhteiskunnallisen ja globaalin rauhan saavuttamiseksi teorian oikeuden perspektiivejä tarkastellessa. On tärkeää kyetä tekemään sovintoja, jopa vanhojen alistajien kanssa, mikäli heillä on ratkaiseva ja aktiivinen rooli nykypäivänä itse konfliktin ratkaisussa. Tämä ajatusmalli todentuu poliittisella areenalla. Yleinen asetelma on nostaa esimerkiksi jo aiemmin mainittu sota terrorismia vastaan kaiken muun yläpuolelle, mikä tuo mukanaan tiettyjä poliittisia ja moraalisia vapautuksia. Samaa yhtälöä seuraten, voidaan nostaa rauhan solmiminen kaiken yläpuolelle ja siten mahdollistaa poliittisten erimielisyyksien hetkittäinen tietoinen unohtaminen. Terrorismi luo tälle kuitenkin poikkeuksen sillä, mikäli alistava osapuoli on avoimesti myöntänyt terroristin aseman, ei hänen kanssaan minkäänlaisia myönnytyksiä voida tiukan

poliittisen ajatusmaailman vuoksi tehdä, vaikka kompromissi toimisi siviiliväestön hyväksi. Syntyy moraalinen paradoksi. (Walzer, 2004, 63-64)

3.4 Mahdolliset hallintomuodot

Kirjan loppupuolella Walzer esittelee teoriointiinsa nojaten mahdollisia hallintomuotoja. Seitsemän skenaariota pohjautuu osittain nyky maailman ja historian saatossa tapahtuneen poliittisen areenan ilmenemiseen, sekä kehittymiseen. Ne eivät kuitenkaan ole suoraa toistoa tai limity sellaisenaan nykypäivän hallintomuotoihin. Toisin kuin perinteisesti ymmärretysti vasemmalle ja oikealle sijoittuvissa puoluelinjauksissa, Walzer käyttää samankaltaista järjestelmää itse määrittämillään yksityiskohdilla ja äärimmäisillä esimerkeillä, joista liikutaan keskemälle lievempiin ja todennäköisempiin hallinnon esiintymiin. (Walzer, 2004, 172-182) Esittelen seuraavaksi äärimmäiset skenaariot, sekä kandintyöhöni liittyen olennaisimmiksi nousevat esimerkit.

Oikealla äärimmäisenä vaihtoehtona on kansainvälisen anarkian skenaario, jossa kaikki järjestäytyneet valtiot maailmassa ovat itsenäisiä suvereenia valtioita, joita ei yhdistä lainkaan yhteiset lait tai suurempi auktoriteetti. Täten ei tilanteessa esiinny myöskään minkään asteista yhteistyötä, yhteisten arvojen ja lakien sekä kenties tärkeimpänä ohjaavana ja yhdistävänä tekijänä normien luomista varten. Seurauksena itsenäiset valtiot neuvottelisivat vain toistensa kanssa omiin intresseihinsä nojaten. (Walzer, 2004,172-173)

Vasemmalla äärimmäisenä vaihtoehtona sijaitsee yhtenäisen globaalin valtion malli, jota voitaisiin verrata Immanuel Kantin "world republic" tai Thomas Hobbesin globaalin imperiumin tyyliin asetelmaan. Tässä skenaariossa kansalaisilla on jaettu identiteetti ja arvomaailma. Valtio olisi keskittymän tärkein pääilmentymä, johon jokainen maailman henkilö kuuluisi automaattisesti. Walzer toteaa Hobbesia lainaten, kuinka edellä mainitun valtion muoto voisi olla esimerkiksi monarkia, oligarkia tai demokratia. Valtion poliittinen luonne ei kuitenkaan luonnehtisi suoranaisesti itse yhtenäisyyden tilaa tai vaikuttaisi siihen, vaan esiintyisi erillisenä rattaistona sen ympärillä, joten sen muodolla ei sinänsä olisi väliä, kunhan se olisi oletettujen normien mukainen. (Walzer, 2004, 172-173)

Lähimpänä nykypäivää esiintyvä skenaario sijoittuu oikealta täyden anarkian tilasta kaksi askelta keskemälle. Nykypäivää muistuttaviksi piirteiksi nousevat hallintomuodossa moninaiset

kansainvälisen politiikan ja talouden organisaatiot, yksittäisten ja itsenäisten valtioiden lisäksi. Näille kaikille instituutioille ja toimintamalleille on ominaista liberaalin mallin mukainen auktoriteetti, joka toimii rajoittavana, mutta ei kuitenkaan kyseenalaista tai tuhoa olemassa olevia suvereeneja tekijöitä. Skenaarioon liittyy vahvasti globaalin pluralismin ideaalit, jotka eroavat vasemman puolen lähes vastaavista tilanteista nimenomaan valtioiden ja hallintojen määrällisen ulottuvuuden vuoksi. Lisäksi olennaiseksi muodostuu moraalisesti maksimaalinen desentralisaatio, eli hajautuspolitiikka, joka tuo hallintoa lähemmäs kansalaisia. Täten olisi olemassa ikään kuin globaali yhteisö, kuitenkin eriävillä kansallisilla ja identiteettiä kantavilla ryhmillä. Näiden välillä tulisi vallita täydellinen hyväksyntä, jotta skenaario toimisi, se olisi kuitenkin lähes mahdotonta resurssien jaon ongelmallisuuden ja poliittisen eripurun vuoksi. (Walzer, 2004, 175, 182)

Viimeisenä muotona esittelen tarkemmin kaaviossa aivan vasemmalle sijoittuvan EU:ta ja sen onnistumisen mahdollistamista eniten tukevan skenaarion, jota Walzer itsekin heijasteli sen aikaisen Euroopan yhteisön, sittemmin Euroopan unionina tunnetun instituution kehityskaaren kautta. Kyseinen hallintomuoto koostuisi globaalista hallinnosta, jossa vastoin aiemmin esiteltyä vaihtoehtoa, ei olisi pluralismia ja erillisiä suvereeneja valtioita, vaan sen sijaan yksi suuri johto. Hallinto koostuisi vahvasti oikeuden määrittelemisestä ja jakamisesta yhteisen auktoriteetin kautta, mutta kenties tärkeimpänä jaetusta ideologiasta ja arvopohjasta. Kuten oikeutetun sodan teoriassa yleisesti, myös tässä yksittäistapauksessa normien rooli hallinnon onnistumisessa vahvistuu. Kuvauksesta heijastuu federalistinen ajatusmalli, joka usein linkitetään myös EU:hun. Lisäksi sentralisaation idea välittyy vahvasti potentiaalisena tekijänä, Walzer kuitenkin varoittaa mahdollisesta tyrannian vaarasta, kun valtaa keskitetään suurissa määrin johdossa olevalle auktoriteetille. (Walzer, 2004, 177)

3.5. Mahdolliset epäonnistumiset tulevaisuudessa

Kirjan lopuksi esiintyvässä esseessä keskitytään kolmeen suurimpaan mahdolliseen epäonnistumiseen, jotka maailmaa voivat kohdata.

Negatiivisista tapahtumaketjuista ensimmäisenä tulee rauhan ylläpitämisen epäonnistuminen, joka keskittyy yksinkertaisesti erilaisten vähemmistöjen suojelun onnistumisen mittaamiseen. Riskiryhmiin kuuluvat etniset ja uskonnolliset, sekä nykypäivänä muunlaiset ideologiset vähemmistöt. Toisena tulee tasa-arvon epäonnistuminen, jonka myötä hahmottuu globaalin areenan

hajanaisuus, sen ollessa kyvytön vastaamaan tähän haasteeseen. Useilla organisaatioilla esiintyy vahvaa tahtoa ja halua korjata kyseistä ongelmatilannetta, mutta toiminnan ollessa hyvin hajanaista, vaikeaselkoista ja hajanaista ei laaja-alaista ratkaisua oletettavasti löydetä. (Walzer, 2004, 189)

Viimeisimpänä tulee kandidityön aiheen valinnan kannalta olennaisin skenaario, joka keskittyy individualistisen vapauden ylläpitämisen ja puolustamisen epäonnistumiseen. Vahva myötävaikuttava tekijä tässä tapauksessa on pluralismi, jonka myötä on haasteellista linjata tiettyä yhteisesti jaettua arvo- ja lakisääteistä pohjaa yksilön oikeuksien takaamiseksi. Skenaariossa huomionarvoista on edellisten epäonnistumisten linkittyminen, sillä eriarvoisuus tuo mukanaan eriäviä etuja ja oikeuksia, sekä resursseja omien oikeuksien puolustamiseen. Tarkasteltavana ratkaisuna toimisi edes minimaalinen ihmisoikeuksien universaali lakisääteinen määrittely, johon valtiot sitoutuisivat yhtenäisesti. (Walzer, 2004, 190) Kuten aiemmista hallintomuodon pluralistisista skenaarioista ilmenee, tämä on kuitenkin epätodennäköinen skenaario erilaisia arvoyhteiskuntia omaavassa maailmassa.

4. Analyysi

4.1 Kybersanktiohallinnon rakenne

4.1.1 EU sanktioivana tekijänä kybertilassa

Analyysin kohteeksi valikoituneet kybersanktiot kohdistuvat eri tasoisine rajoituksina haitallisiin toimiin, joita toteutetaan kybertilassa. Analyysi kulkee tekstissä havaitun tärkeimmän näkökulman mukaan, jossa pohditaan Euroopan unionin kybersanktiohallinnon tehokkuutta ja sen eettisiä ulottuvuuksia. Kybertila, jossa sanktioitavat toimet ottaa paikkansa, poikkeaa perinteisestä sodankäynnin tilasta, sillä se on konkreettista hallintoa ja sääntöjä vailla erillisessä uusien teknologioiden luomassa tilassa toteutuva ulottuvuus. (Pawlak, Biersteker, 2019, 2) Yhteisesti hyväksytyin hallinnon puuttuessa on korostetusti huomioitava normien painoarvo, joiden toteutuminen erilaisissa konteksteissa on erillinen ja esille nostamisen arvoinen kysymys. Kansainvälisen lain rooli on ratkaiseva jo olemassa oleviin säädöksiin pohjaten, mutta myös sanktioiden kestävyys koetukseen sekä sopeutuvaisuuteen keskittyen.

Euroopan unionin demokraattiseen arvopohjaan perustuvat sanktiot ovat tehokas ulko- ja turvallisuuspolitiikan keino, joka toimii kohteeksi asetetun yksilön tai valtion mahdollisia toimintamalleja arvioimalla yhdistettynä muihin poliittisiin keinoihin ja painostukseen. Niiden avulla pyritään lopettamaan jo tapahtuvaa ei haluttua käytöstä tai ennaltaehkäisemään vastaavaa. Joissakin tapauksissa sanktioita voidaan käyttää myös vastarektiona omaa hallintoa koskevien hyökkäyksien suhteen. (Pawlak, Biersteker, 2019, 9) Hankaluuksia ilmenee, kun yritetään hahmottaa kausaalista suhdetta sanktion ja tulosten välillä ja tutkia, ovatko tarkoitetut päämäärät saavutettu kansainvälisen lain ja oikeutusten puitteissa, vai kenties päädytty odottamattomiin seurauksiin.

Euroopan unionilla on julkisesti myönnetty potentiaali ja halu olla tulevaisuuden kybertilan valvoja, josta aineistona käytetty tutkimuspaperi viestii ilmeisesti. Tavoitetta puoltaa jo kansainvälisesti hyväksytyt normit ja käytösmallit, jotka instituutiolla on jo puolellaan. Yhdysvaltojen rinnalla, EU on suurin sanktioiva valta, jolla on valmiudet ja konkreettiset poliittiset keinot puuttua vastuuttomaan kybertoimintaan. Vuoden 2019 linjausten myötä tämä valta-aseman julkistaminen konkretisoituu. Instituution rattaisto on suunniteltu kunnianhimoisesti vastaamaan vahvaa päätöksentekoa laajalla skaalalla, on kuitenkin tilannekohtaista, kuinka onnistuneesti erillisistä jäsenvaltioista muodostuva

instituutio kykenee ylläpitämisen lisäksi muuttamaan yleisiä normeja aiempaa fyysistä ulottuvuutta tuntemattomassa kybertilassa. Olennaiseksi kysymykseksi nousee muutoksien laaja-alainen sisäistäminen, operationalisointi, sekä yksityiskohtainen suunnittelu toimien onnistuneessa suuntaamisesta yksilöihin tai tiettyihin yrityksiin sekä instituutioihin. Tässä suureksi tekijäksi nousee strategian lisäksi toiminnan oikeutus, se minkä katsotaan olevan tarvittavaa ja minkä vuoksi. (Pawlak, Biersteker, 2019, 9-13)

2019 julkistettujen suunniteltujen rajoitusten ja kybersanktiostrategian avulla voidaan osoittaa EU:n asettavan globaaleja ehtoja, joissa joko muovaudutaan suuremman vallan ja enemmistön normien mukaiseen toimintaan, tai kärsitään seurauksista sanktioiden muodossa. (Walzer, 2004, 69) Usein pelkkä tarpeeksi laajalti viestitty uhka vastatoimista riittää muovatakseen käyttäytymistä tahdottuun suuntaan. Toiminta on kuitenkin myös aina sidoksissa kohteen resursseihin ja infrastruktuuriin. Mikäli toiminta on välttämätöntä kohteelle, esimerkiksi kyberhyökkäyksissä oman valtion turvallisuutta edistävän vakoilun tai taloudellisten resurssien keruun kautta muiden keinojen ehtyessä, voivatko kybersanktiot aiheuttaa kierteen yhä konflikteille alttiimpaan suuntaan kuten Walzerin esittelemissä interventioissa on tapahtunut? Mikäli kohteen pohja ei ole tarpeeksi vahva, voi poliittisten valtasuhteiden muutos aiheuttaa siviileille riskejä, tilanteen pehmittämisen suhteen. (Walzer, 2004, 67-69) Olennaiseksi nouseekin se, kenen riskien minimoiminen arvioidaan tärkeimmäksi.

Tulkinnanmukaisuutta ja vastaavanlaisia negatiivisia seurauksia välttääkseen, EU:n strateginen ote sanktiohallinnosta on vahvasti byrokraattinen. Strategia kulkee systemaattisesti seitsemän askeleen kautta, ehdotuksesta (EEAS/European Commission), poliittiseen päätöksentekoon (Geographical Working Groups), tekniseen päätöksentekoon (RELEX Working Group), hyväksyntään ja kirjaukseen (PSC ja COREPER I/II), käyttöönottoon (Council), toimeenpanoon (National Competent Authorities) ja viimeisenä askeleena lainsäädännölliseen tarkastukseen (Court of Justice). Mainittu kokonaisuus on suunniteltu ennen kyberia koskevaa strategiointia ja oletuksella samankaltaisesta prosessista eri ympäristöissä, minkä takia voidaan tunnistaa jo loogisella tasolla soveltamisen ongelmallisuuksia ja tutkia vasta käyttöönoton yhteydessä toimivuutta, johon vaikuttaa suuresti myös kansainvälisen yhteisön reaktiot. Kybertilalle ominaista on tähän liittyen poliittinen kilpailu sen hallinnasta, joka vaikuttaa myös valtioiden ja instituutioiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin väistämättä. (Pawlak, Biersteker, 2019, 11)

On yleisesti kyseenalaista, kuinka punnittuja poliittisia päätöksiä voidaan toteuttaa poliittisbehavioristisella toiminnalla ja kuinka oikeutettuja ne ovat oikeutettua vallankäyttöä tarkastellen. Suvereenin voiman lähtökohta piilee sen poliittisessa itsenäisessä oikeudessa, jota ulkoiset vallat mahdollisesti haastavat. (Agamben, 1998, 181) Sanktioiden toimivuus perustuu nimenomaan vallankäytölle ja oletukselle tiettyjen normien mukaisten ehtojen viestittämisestä (signalling) niiden uhalla. Tavoitteena on muovata tulevaisuuden odotuksia sanktioiden luoman viestinnän suuntaan, varoittamalla kohteita mahdollisista kärjistymistä, mutta samanaikaisesti myös stigmasoimalla tietynlaista negatiiviseksi luokiteltua käytöstä. Näin ollen sanktiot ovat myös niiden asettajien myötä, aktiivisesti läsnä luomassa normeja ja intressejä, joka puolestaan vaikuttavat suoranaisesti ulkopoliitiikan muovautumiseen ja siten koko poliittiseen areenaan. (Pawlak, Biersteker, 2019, 14)

Itse kybersanktioiden vartenotettavuus perinteisten sanktiomuotojen lisäksi, piilee niiden erilaisessa luonteessa. Esimerkiksi diplomaattiset sanktiot ovat usein vaikutukseltaan heikompia, sillä ne eivät tuota välittömiä tai taloudellisia tuloksia. Lisäksi muut viime vuosikymmeninä näkyvästi koetut sanktiomuodot, kuten matkustuskiellot ja varojen jäädyttämiset (EU:n yleisimpiä rajoituskeinoja), ovat helposti vältettävissä tai kierrettävissä, kun sitoutumiset ja lähtökohdat ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan eriyvät. Tehokkaimmat tulokset ovat tulleet, kun kohteena on ollut suurten yritysten tärkeimpiä vientituotteita (öljyä lukuunottamatta), toiminta on ollut tarpeeksi painostavaa ja keskitettyä tuottaakseen välittömiä tai vähintään laajamittaisia tuloksia. On kuitenkin huomioitava, etteivät yksittäiset rajoitustoimenpiteet itsestään yleensä koskaan saavuta tahdottua tulosta, sen sijaan yhdistettynä muihin linjauksiin seuraukset ovat huomattavimpia. Tämä heijastuu selkeästi YK:n mandatoimien sanktioiden 22% onnistumisprosentista, joka on toiminut kannustimena EU:lle pyrkiä kybersanktioiden syvemmän tason ymmärtämiseen tavoite- ja kohdelistauksen, kohdistetun hallinnon ja strategioinnin kautta. (Pawlak, Biersteker, 2019, 14-16)

4.1.2 Kybertila ja konfliktit

Kybertilan ja Internetin infrastruktuurin hyödyntäminen valtioiden hyökkäyksissä on lisääntynyt uhkakuvien korostuessa kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta kohtaan. Tilan puhtaasta käytöstä tekee haasteellista ihmisten ja yritysten vastuuttomasta kyberkäyttäytymisestä johtuvat jäänteet, joihin lukeutuu esimerkiksi kyberhyökkäyksissä tuhoutunutta dataa, epävakaita ohjelmistoja ja botnet-ryhmittymiä (zombi-tietokoneita), joita hyödynnetään haitallisessa kybertuotannossa.

Tärkeänä huomiona nousee esiin ihmisen keskeinen asema kybertilan heikkoutena, useiden ongelmien juontaessa juuret ihmistoimintaan, siten looginen jatkumo on ollut löytää ratkaisuja ihmiskäytöksen parista, esimerkiksi vastuullisen valtion käytöksen tutkimisesta ja painotuksesta. (Pawlak, Biersteker, 2019, 21)

Vastuullisen valtion käytökseen kuuluu vahvasti laillisuusperiaate (UNODA, 2017, 186) ja kybersanktioissa sen mukainen normatiivisen vaikuttamisen käytäntö. Sanktiot ovat yleisesti usein tulosta poliittisen paineen aiheuttamasta toiminnasta epäkohtiin puuttumisesta, vastuullisen valtion periaatteet ovat siten tärkeitä toiminnan mielivaltaisuuden ehkäisemiseen. Pohjana toiminnalle toimii kyberkonfliktien ehkäisemisen kehys, joka koostuu kansainvälisen lain, vastuullisten globaalien normien ja luottamusta rakentavien toimien monitasoisesta yhdistelmästä. Tasot määräytyvät paikallisesta, alueelliseen ja yhä globaaliin, yhdistäen valtioiden ja kansainvälisten instituutioiden (YK, EU) näkemykset oikeudenmukaisesta käytöksestä. Konkreettisen kehyksen yleisen tason määritelmä jättää kuitenkin tilaa soveltamiselle, sillä moraaliset säännöt voivat johtaa erityistilanteissa määriteltyjen rajoitusten venyttämiseen ja jopa ohittamiseen, kuten EU:n ja yksittäisten valtioiden toimista ilmenee niiden ylittäessä globaalin yhteisön hyväksynnän oman suvereenin valtion vastuuseen kansalaisista huolehtimiseen nojaten. (Pawlak, Biersteker, 2019, 21-30, 44-45)

EU:n sanktiot jakautuvat kolmeen erilaiseen luonteeseen. Ensimmäisenä esiintyvät YK:n mandaatilla turvallisuusneuvoston (UNSC) toteutetut viralliset lakisääteiset sanktiot, jotka perustuvat YK:n peruskirjan seitsemännessä luvussa todettuihin pykäliin. (Benatar, Gombeer, 2001, 2-3) Arviolta kuudesosa sanktioista sijoittuu tähän kategoriaan. Seuraavaksi esiintyvät edellä mainitun mandaatin ylitse toteutetut täydentävät sanktiot, jotka oikeutetaan turvallisuusneuvoston kehoituksella jäsenmaille pysyä valppaana haitallisten toimien suhteen. Näitä ovat noin neljäsosa sanktioista. Viimeisenä esiintyvät autonomiset sanktiot, jotka asetetaan, kun YK ei kykene toimimaan halutulla tai vaaditulla tavalla. Taustalla ovat usein erimielisyydet sanktioiden asettamisesta ja sitä koskevista olosuhteista, joka ei kuitenkaan toimi esteenä tarpeeksi vahvalle yksittäiselle tekijälle kuten EU:lle reagoida toteamalla sanktiot itse jäsenmaiden enemmistön suostumuksella ja sanktioiden säädäntökehyksen kautta tarpeelliseksi. Arviolta yli puolet nykyisistä sanktioista ovat vastaavanlaisia. (Pawlak, Biersteker, 2019, 22-24)

Autonomisista sanktioista esimerkkeinä toimivat EU:n asettamat sanktiot Venäjää ja Syyriaa vastaan kemiallisia aseita koskevien epäilysten vuoksi. On odotettavissa, että myös kybersanktiot asettuvat

tähän kategoriaan. (Pawlak, Biersteker, 2019, 22) Päätöksenteosta ilmenee poikkeuksellinen käytös, jossa ylitetään normaaleja olosuhteita koskevat byrokraattiset askeleet todetun uhan perusteella. Säädeltyjä rajoituksia ja perinteistä päätöksentekoketjua venytetään ja jopa jo aiemmin mainitulla tavalla, ohitetaan poikkeustilaa vastaavissa oloissa. Toiminnassa ilmenee radikaali voimankäyttö, jossa toisen osapuolen ja kenties vastustavien kansainvälisten tekijöiden mielipiteistä huolimatta, käytetään rajoittavaa keinoa, jolla voi olla mittavat taloudelliset vaikutukset. (Walzer, 2004, 34-35)

Itse teko voidaan oikeuttaa poikkeustilan etiikkaan vedoten (emergency ethics), joka mahdollistaa kohteen individualistisen tai valtiollisen itsenäisyyden rikkomisen, sen asettaessa selkeän uhan demokratian arvoille ja hyväksytyksi koetuille normeille, jotka vuorostaan tukevat yhtenäisen poliittisen globaalin yhteiskunnan myöntymistä aktiin. Myötämielisyyttä tukee myös EU:n kohdalla sen sitoutuminen oman auktoriteetin lisäksi, jäsenmaiden ja kumppanimaiden edun puolustamiseen. Uhaksi tässä skenaariossa nousee se, että puolustajasta tuleekin tyrannisoiva voima, mikäli vallankäyttö ja sen seuraukset vastaavat itse vallan muotoja, joita toiminnalla pyritään vastustamaan. (Walzer, 2004, 39-49) Tämä voi tapahtua tekijän huomaamatta, mikäli se puolustaa omaa moraalista käsitystä jättämättä kyseenalaistamiselle tilaa, mikä on kybersanktioille olennainen toimintatapa. Ne ovat väliaikaisesti ehdottomia ja sidonnaisia poliittisesta perspektiivistä.

4.2 Poliittisen kentän reaktiot

4.2.1 Valtioiden välinen kyberkäyttäytyminen

Konkreettisenä esimerkkinä poliittisen areenan poikkeustilanteisiin kohdistuvasta kyberiin kohdistuvasta toiminnasta nostettakoon muutaman vuoden takainen vastaisku poliittista päätöksentekoa kohden. Yhdysvaltojen vetäytyessä Iranin ydinasesopimuksesta 2018 jännitteet kasvoivat ja johtivat kahden maan välisiin yhteenottoihin perinteisen sodankäynnin ulkopuolelle sijoittuvin keinoin. Vallan osoittamisen metodeiksi päätyneet toimet sijoittuivat niin fyysiseen kuin kyberulottuvuuteen. Iran laittoi esimerkiksi hakkereita aktiiviseen toimintaan ja kohdisti heidän toimiaan erityisesti Yhdysvaltoihin. Vastapuoli myönsi osaltaan toteuttaneensa kyberhyökkäyksen Iranin raketti- ja ohjusohjelmiin, sekä pyyhkineensä kriittisiä datatiedostoja Iranin armeijan öljytankkereiden vastaisiin suunnitelmiin kohdistuen. Toisena esimerkkinä nostettakoon samanaikaisesti Venäjän tilanne, jossa sen on osoitettu olevan vastuullinen disinformaation levittämiseen ja USA:n sekä Euroopan vaaleihin puuttumiseen menneenä vuosikymmenenä. Tämä

on aiheuttanut eksponentiaalista kyberoperaatioiden kasvua ja rajoittavien toimien tarvetta, kuten tämän tutkielman materiaalista ilmenee. (Pawlak, Biersteker, 2019, 4, 85)

Toimintaa tässä skenaariossa voidaan pohtia oikeuden mukaan siltä kannalta, että siitä on kehittynyt ikään kuin testi, joka toimijoiden täytyy läpäistä esimerkiksi sotilaallisia strategioita suunnitellessa. Toiminnan kriteereiksi nousevat toiminnan luonteen lisäksi, sen hyväksyttävyyys moraalisisella asteikolla. Edellä mainitussa tilanteessa toiminta on kohdistunut uusien teknologioiden kautta hallinnollisiin tasoihin, jotka käsittelevät dataa. Näin ollen yksinkertainen vastaus olisi moralisoida kyseisen toiminnan puolesta, joka minimoi siviiliuhrien ja väestön kärsimystä. Konfliktin keinojakin tärkeämmäksi kyseisessä tilanteessa nousee kuitenkin “jus post bellum” oikeus sodan, eli tässä tapauksessa toteuttujen sotilaallisten turvallisuuspolitiikkaan nojaavien keinojen jälkeen ja siinä kuinka sanktioiden kohdalla seuraukset siviiliväestöä kohtaan paljastuvat vasta ajan kuluessa. (Walzer, 2004, Xiii, 13)

Historiallista kulkua tutkittaessa voidaan todeta Iranin ja Yhdysvaltojen välisestä esimerkistä, kuinka kuvailtu tilanne ei ole syntynyt yksittäisestä päätöksestä purkaa ydinasesopimus. Tilanteeseen on johtanut vuosien aikana toteutetut kyberhyökkäykset, kuten kenties yksi tunnetuimmista esimerkeistä “Stuxnet”, joka oli Iranissa Natanzin ydinvoimalan SCADA systeemeihin kohdistettu hyökkäys luultavimmin Israelin ja Yhdysvaltojen toimesta tarkoituksena painostaa ydinaseiden kehittämisen tiimoilta. Tietokonevirus ehti olla aktiivisena toiminnassa vuoden ennen löytöään 2010, jonka jälkeen Iran pidätytti asiaan liittyneitä “ydinvakoojia”. (ICP, 18) On olennaista nostaa esille, kuinka valtioiden välinen kyberin nojaava poliittinen vuorovaikutus, on kehittynyt intensiivisempään suuntaan. Tällaisten jännitteiden kasvaessa, syntyy poliittinen ilmiö, jossa on valittava puoli mahdollisten konfliktien vaaran vuoksi. Puolen valitseminen tapahtuu usein moraalisen paineen mukaisten normien ohjaamana, jossa samankaltaiset valtiomuodot valitsevat kollektiivisesti sen puolen, joka edustaa ja edistää niiden valitsemää arvomaailmaa. (Walzer, 13, 2004)

Normeja ohjaavassa käytöksessä median rooli on kasvanut nykypäivänä olennaiseksi. Sodan, konfliktien ja kaikenlaisen poliittisen käyttäytymisen päätyessä televisioitavaksi ja verkossa vapaasti jaettavaksi, on yhteistyöllä ja yhtenevillä arvoilla yhä suurempi osa rauhan ylläpitämisessä vääränlaisen tiedon leviämisen ehkäisemiseksi. Tässä yhteydessä kansainvälisten instituutioiden tärkeys suvereenien valtioiden välisenä siltana on tärkeä ennaltaehkäisevänä tekijänä. Yhteistyön rooli on ratkaiseva, etenkin niissä tapauksissa, kun mikään yksittäinen valtio tai kansainvälinen

instituutio ei voi kyetä kaikkien normien ja ehtojen mukaisesti itsenäisesti saavuttamaan ideaalia lopputulosta. (Walzer, 2004, 75-80)

Euroopan unionin rakenne mahdollistaa pyrkimyksen tasapainoon erilaisten poliittisten yksilöiden ja globaalien arvoyhteisön- sekä yleisön parissa. Kyber-diplomatian viitekehys (EUISS, 2017, Cyber Diplomacy Toolbox) toimii pohjatyönä kyseiselle pyrkimykselle, jonka tavoitteena on määrittellä samankaltaiset diplomaattiset vastaukset kyberoperaatioihin niin EU:lta, kuin sen jäsenmailta. Viitekehykseen kuuluu lukuisia instrumentteja, jotka koostuvat esimerkiksi Euroopan neuvoston ja korkeimpien edustajien EU-arvopohjaisista lausunnoista hyväksytyjä ja kiellettyjä aktiviteetteja koskien, useamman jäsenmaan yhdistettyjen toimien pyynnöistä teknisten apujen maksimoimiseksi ja EU delegaattien ja jäsenmaiden suurlähetystöjen edustajien yhteisistä kannanotoista, sekä tutkielman aiheeseen olennaisimpana, itse kohdistetuista sanktioista (neuvoston päätös artikla 29 TEU ja säädös artikla 215 TFEU) kolmansia osapuolia, yksilöitä tai muita tekijöitä kohtaan. (Pawlak, Biersteker, 2019, 27)

4.2.2 Suvereniteetti poikkeustilassa

Kybersanktioiden tulevaisuus on sidonnaista samankaltaisista yhteisistä tekijöistä, joita on tunnistettavissa Walzerin kuvailemien mahdollisten hallintomuoto-skenaarioiden yhteydessä. Erilaisia esimerkkejä hyödyntämällä voidaan arvioida, mihin lukija itse eettisesti asettuisi ja millaiset normit siten vallitsevat tällä hetkellä poliittisissa yksilöissä ja täten yhteiskunnissa. Normeihin liittyen voidaan mitata reaktioita myös epävarmuuden ja pelon tuottamiin tuntemuksiin, jotka voivat johtaa sotaan tai kenties tähän tutkielmaan olennaisempaan eräänlaisiin sotilaallisiin keinoihin kyberulottuvuudessa. Tärkeäksi ulottuvuudeksi erilaisten skenaarioiden ja tapahtumaketjujen parissa nousee suvereenisuuden tutkiminen, erilaisten hallintojen ja mahdollistamien keinojen parissa. (Walzer, 2014, 177)

EU:n jäsenmailla on täysivaltainen suvereniteetti, joka viittaa niiden keskeiseen valtaan omana oikeudellisena korkeimpana toimijana. (Finlex, 2.2) Täten mailla on ikään kuin oikeudellinen koskemattomuus niiden sisäisistä asioista, joka ei kuitenkaan koske kansainvälisen lain ja jäsenmaiden hyväksymien kansainvälisten velvoitteiden mukaisia ulottuvuuksia tai rikollisia sekä pahansuopaa käytöstä koskevia yksilöitä ja tahoja, jotka tietoisesti pyrkivät haitalliseen toimintaan. (UNODA, 2017, 82) Tästä esimerkkinä nostettakoon esiin äärimmäisen kyberterrorismin lisäksi, itse

yksilökohtainen datan väärinkäyttö, joka on asettanut tunnetun tapauksen mukaan esimerkiksi Edward Snowdenin Yhdysvaltojen viholliseksi hänen vuotaessaan luottamuksellista dataa julkisuuteen. (Brunner, 2018, 217) Oikeus suvereeniuteen ei myös poista valtioiden vastuuta, poikkeustilanteiden seurauksien tutkimisesta ja toimimisesta niiden parantamiseksi. (Miller, 2001, 454)

Perinteisen lakisääteisen määritelmän lisäksi, pohtimisen arvoista on nostaa moniulotteisen perspektiivin saavuttamiseksi "homo sacer" (Agambe, 1998, 100-140) hahmona, joka sijoittuu yhteiskunnan hyväksymien normien ja arvojen ulkopuolelle. Asetelma muistuttaa poikkeustilanteessa kohdistettua toimintaa, jota arvotetaan eri tavalla, siten hyläten kohteen suvereenisuuden suuremmaksi hyödyksi määriteltävän tavoitteen vuoksi. Asetelmaan voidaan sijoittaa kybersanktiot ja niiden kohdistaminen valikoituneihin kohteisiin, asettaen ne ja ketjureaktion mahdolliset ympäröivät tekijät sekä siviilit poikkeuksellisten toimien alaisiksi. Toimintaa oikeutetaan eriyttämällä kohde erilliseksi, hyväksytyjen normien ulkopuoliseksi tekijäksi. Täten poikkeavuuden määrittely voi johtaa sen kyseenalaistamiseen ja mahdolliseen tuhoamiseen. (Agambe, 1998, 119-134)

Kuinka EU:sta on tullut kansainvälinen vastuuta ja siten sanktioivaa valtaa vahvasti kantava tekijä, jolla on valmiudet rikkoa suvereniteettia hyväksytyllä tavalla? On ilmeistä, että vastuun jakaminen globaalilla tasolla on hyvin akuutti ja haastava ulottuvuus. Tätä ulottuvuutta katsoen, yhteiskunnat ovat kehittäneet mekanismit kansainvälisten instituutioiden muodossa, ulkoistaakseen epämiellyttävät ja liian suurella skaalalla toimivat skenaariot virallisille tahoille. (Miller, 2001, 454) Kyseinen ryhmittäminen ilmenee muiden maiden osoittamasta tuesta ja solidaarisuudesta kyberhyökkäystilanteissa. Kybersanktioilla on voima reagoida tähän heikentäen kohteena toimivan tekijän oikeutta suvereeniuteen sen toimien haitallisuuteen perustuen, mutta samanaikaisesti vahvistaa kohdistajan ja sen kumppanimaiden välisiä normeja ja näkemystä niiden omasta suvereeniudesta, jotka määrittävät puolustamisen arvoiseksi uhkaavissa tilanteissa (Pawlak, Biersteker, 2019, 41) Muuttuvaksi tekijäksi yhtälössä osoittautuu kollektiivisen todellisuuden rakentaminen ja oikeuden käsittäminen aikaan ja perspektiiviin sidonnaisella tavalla.

4.3 Globaalin vastuun jakautuminen

4.3.1 Euroopan unionin vastuun määrittäminen

Oikeutetun sodan teoriassa Walzer nimeää osapuolia, joilla on hänen näkemyksensä mukaan vastuu sekä potentiaali puuttua tilanteisiin, niin menneisyyteen nojaten kuin tulevaisuuteen katsoen. Kyseisiksi tekijöiksi nousevat suurvallat ja yhteistyössä toimivat instituutiot, kuten Yhdysvallat ja tässä tutkielmassa keskeiseksi nouseva EU. On huomioitavaa, kuinka lähes koskaan ei kuitenkaan ole selkeää vastuullista osapuolta, vaikka vastuuttomuus on aina tuomittavaa. Ajatusmalli synnyttää paradoksin, joka nojaa niihin pilareihin ja arvoihin, joihin yhteiskunta on totunut. (Walzer, 2004, 78-79)

Keskeiseksi vastuullisten osapuolien hahmottamisessa nousee käsitys oikeudesta ja siitä, kuinka se määrittyy tiettyjen poliittisten yhteisöjen ajatuksista tietyllä aikavälillä. Oikeus itsessäänkin eroaa tilanteista riippuen, esimerkiksi hyötyjen jakamista ja vastoin niiden anastamista koskien. (Miller, Walzer, 1995, 2-6) Oikeuden käsitykseen nojaavaa syy-seuraus suhteiden jäljittämisen hankaluuksia ilmenee, kun on tunnistettavissa useita tekijöitä, jotka ovat edesauttaneet kohteen tilan eskaloitumisessa tiettyyn suuntaan. (Miller, 2001, 457) Tässä piilee globaalin vastuun jakamisen perimmäinen ongelma, kuinka vastuu voidaan rajata tiettyihin akuutteihin toimintoihin tai tekijöihin, kun siihen on johtanut vaikeaselkoinen ja tulkinnallinen historiallinen aikajana? (Walzer, 2004, 21)

EU:n vastuuta määriteltäessä, on tärkeää pohtia sitä moraalisen vastuunkantajana, jonka toimia tutkitaan sen toiminnan tuloksien kautta. Olennaiseksi nousee itse oikeutuksen tutkimisen lisäksi, seurausten hahmottaminen kausaalisuhteiden kautta ja sen, ovatko ne tietoisia sekä ennalta nähtävissä vai yllättäviä toiminnan sivutuotteita. (Miller, 2001, 456) Kybersanktiostrategiasta ilmenee, kuinka niiden käyttöä oikeutetaan siviiliväestön uhrien minimoimisella. (Euroopan komissio, 2013) On kuitenkin samalla todettu faktuaalisesti se, kuinka sanktioilla on menneisyydessä sekä nykyhetkessä haitallisia seurauksia siviiliväestön hyvinvoinnille ja toimeentulolle. Olisi täten oletettavaa todeta, että EU on myöntänyt vastuunsa mahdollisiin seurauksiin kansainvälisenä toimijana, toiminnan arvioimiseksi ja vastuun asettamisesta tekee vaikeaa kuitenkin sen abstrakti luonne ja kohteiden eristäminen palautteen annon ulkopuolelle.

Konkreettisenä esimerkkinä globaalien vastuun jakautumisesta nousevat interventiot, joiden muotona kybersanktiotkin voidaan käsittää. Interventioita tutkiessa on hyödyllistä aloittaa motivaation tutkimisesta, joka voi olla esimerkiksi geopolitiittinen tai strateginen ja on kuitenkin aina poliittisen kentän liikehdintään liittyvä. (Walzer, 2004, 20-30) Yhteiseksi tekijäksi kaikissa interventioissa tulee kansainvälisen hyväksynnän vaatimus. Usein ajatus intervention taustalla on oikeutettu, mutta seuraukset voivat jakaa kansainvälistä yhteisöä. Tämä herättää kysymyksen sotilaallisten toimien vastuusta, ja siitä mihin vastuu loppuu. Loppuuko se operaation päättämispäivään vai onko se abstrakti jatkumo?

4.3.2 Kybersanktioiden eettisyys

Moraalisena arvopohjana kybersanktiohallinnossa toimivat EU:n arvojen mukaiset strategiset ilmentymät kuten aiemmin kuvailtu Cyber diplomacy toolbox (Pawlak, Biersteker, 2019, 27; Moret, Pawlak, 2017, 1-4), jotka kannustavat toimijoita tarkoin määriteltyihin ja punnittuihin toimiin. Toiminta mahdollistaa vastuun kantamisen julkisesti sekä yhteiskunnallisesti lain ja yhteisten normien säätelemissä rajoituksissa. Kun seurauksia kyetään ennakoimaan, niitä kyetään punnitsemaan toiminnan tarpeellisuuden ja toteuttamisen suhteen. Mikäli ennakoitavat seuraukset nähdään kohtuullisina, toimintaa voidaan toteuttaa moraalisesti hyväksytyllä tavalla. Ongelmakohtiksi nousevat kuitenkin yllättävät seuraukset ja riskit, jonka seurauksena niitä ympäröivää poliittista polarisointia sekä reagointia pyritään minimoimaan asettamalla tarpeeksi suuri valtaa omaava instituutio toteuttajaksi ja vastuunkantajaksi. (Walzer, 2004, 79)

Sodankäynnin tai siihen liittyvien keinojen käyttämisen perimmäisenä arvopohjana toimii aina yhteiskunnan käsitys moraalista. Moraaliin itsessään liittyy suuri paine luoda uusia normeja, joita odotetaan noudatettavan esimerkiksi poikkeustilanteissa ja joihin kollektiivisesti nojataan erilaisten tilanteiden vallitessa. Tämä ajatusmalli mahdollistaa esimerkiksi siviilien tappamisen moraalittomuuden ja sen tuomitsemisen murhaa vastaavana asiana nyky maailmassa, joka aiheuttaa vahvoja poliittisia reaktioita. Tästä tuoreita esimerkkejä ovat Walzerinkin mainitseman Afganistanin kriisin luomat kymmenet tuhannet siviiliuhrit, jotka media on nostanut esille (NPR, 2020) ja kenties nykyiselle sukupolvelle tuoreimpana Rohingyan muslimiväestön systemaattinen kansanmurha (BBC, 2020) Nämä ilmenevät oikeutuksena ja kasvavana tarpeena kansainvälisille instituutioille ja jopa niiden vallan kasvattamiselle, vaihtaen jonkinasteisesti vapautta turvallisuuteen. Tilanteissa kuitenkin

nousee esiin interventioissakin esille noussut dilemma siitä, kuinka yhden miehen terroristi voi olla toisen vapaustaistelija, viitaten poikkeuksellisiin toimiin kriisitilanteissa. (Walzer, 2004, 13)

Walzer esittelee aiheeseen liittyen paradoksin, joka syntyy tahallisen moraalittoman ja julman toiminnan estämisestä samankaltaisella toimintatavalla. Esimerkkinä hän nostaa esiin natsien valtakauden ja sen, kuinka heidän valtansa nujertamiseksi olisi vaadittu yhtä brutaalia toimintaa, joka ei kuitenkaan ollut moraalisesti hyväksyttävää niiden toimesta, jotka siihen olisivat kykeneviä olleet. Tilanne herättää moraalittoman politiikan kysymyksen ja sen, milloin se on oikeutettua, jos koskaan. Jos se vastaavasti ei ole milloinkaan oikeutettua, onko siitä huolimatta hyväksyttyä käyttää sitä vastaavia toimintamalleja poikkeusoloissa, kun oman kansan tai suvereniteetin asema on uhattuna? (Walzer, 2004, 35)

Toisen lähes väkivallattoman ulottuvuuden moraaliseen dilemmaan tuo oikeuden sopeuttaminen globaaleihin ilmiöihin liittyen yksilötason haasteisiin. (Benatar, Gombeer, 2011, 10-17) Vallitsevana digiaikana, jolloin informaatioteknologian myötä tieto liikkuu ennen näkemätöntä vauhtia ja määrää, etenkin henkilökohtainen data ja sen väärinkäyttö on saanut osakseen suurta huomiota. (Brunner, 2018, 218) Dataa koskevat lainsäädännöt ovat ottaneet runsaasti aikaa kenties sen abstraktin luonteen vuoksi ja vaativat tiukkaa tietämystä kansainvälisestä laista. Yksi suurimpia haasteita onkin varmistaa oikeuden tapahtuminen yksilötasolla, jota vaikeuttaa Walzerin mallissakin esitelty valtioiden ja instituutioiden välinen hajanaisuus. (Walzer, 2004, 170-183; Jørgensen, 2018, 245-246)

Molemmat esitellyt ulottuvuudet nivoutuvat sanktioita koskevaan tärkeään kysymykseen siitä, voiko kybersanktiohallinto moraalisesti ja oikeutetusti kyetä ilmaisemaan vastuun linkittyviä seurauksiin ja toimimaan itse kyseisissä tilanteissa, uhraamatta omaa arvomaailmaansa ja samaan aikaan kunnioittaen valtioiden suvereniteettia, joka on nivoutunut yhteen tietoteknologian kanssa. (Benatar, Gombeer, 2011, 10) Jatkumona seuraa ulottuvuus jälkiseurauksiin reagoimisesta myös arvoja edustavalla tavalla. (Miller, 2001, 459) Tässä yhteydessä olennaiseksi nousevat lain tuottamat valmiudet arviointiin, sekä EU:n sisäiset arviointi ja strategiamallit. (Pawlak, Biersteker, 2019, 33, 43-51)

Euroopan unioni pyrkii tutkimaan jäsenmaiden ja globaalin yhteisön lisäksi rakenteellisesti instituution sisäisiä toimia ja kehittää eettistä tarkkailua sekä edellytyksiä eettiselle toiminnalle tulevaisuudessa. Unionin eettisiä ulottuvuuksia uusien teknologioiden ja kyberin parissa tarkkaileva

työryhmä EGE (European Group on Ethics in Science and New Technologies, 1991) tuottaa autonomisia ohjeistuksia. Työryhmä raportoi Euroopan komission presidentille ja komissaareille. Kyseinen työryhmä keskittyy myös itse työn kehittämiseen ja tulevaisuuteen ja on ilmaissut nykyisen COVID-19 pandemian aiheuttavan pysyviä muutoksia tulevaisuudessa niiden suhteen.

Keskeiseksi kaiken konkreettisen toiminnan taustalla voidaan tunnistaa oikeuden määritelmä ja sen soveltaminen erilaisissa poikkeustilanteissa. Millerin tutkaillessa Walzerin käsitystä (Pluralism, Justice and Equality, 1995) oikeudesta nousee esille sen pluralistinen luonne ja riippuvaisuus aikasidonnaisista poliittisista normeista ja arvoista. Oikeudelle ei ole yhteisesti hyväksyttyä universaalia laillista määritelmää, joskin siihen pyrkiviä säädöksiä ja kansallisia moniulotteisia tasa-arvon yrityksiä määritellä sitä löytyy runsaasti. Tämän yhteisen ulottuvuuden puuttuessa on tärkeää määritellä se poliittinen yhteisö, jolla on hetkellinen valta luoda kansallisen tason ylittäviä päätöksiä. Euroopan unioni on päätenyt tähän asemaan oikeuden tulkinnallisuuden kautta, joka on asettanut sen hyväksytyllä tavalla suureksi toimijaksi kansallisten tahojen yhteisesti suodulla toimivallalla. Ironisesti tasa-arvon suurimmaksi viholliseksi nousee valta, silloin kun tietyn vallan keskittymällä on arvoa muiden ylitse, mikäli sitä valtaa käytetään väärin. (Miller, Walzer, 1995, 2-11) Moraali toimii tämän uhkakuvan taannuttajana.

4.3.3 Terrorismi ja kybertila

Mitä tapahtuu, kun kybersanktioihin vastataan muuttamalla poliittisen areenan sääntöjä kohteen toimesta ja ollaan piittaamatta normeista, edistääkö tämä toimintamalli vastakkainasettelua ja riskialtista käytöstä? Tähän vastatakseen, tulee hahmotella historiallisesti rajoittamisen toimenpiteitä ja sitä onko niissä päästy positiivisiin tuloksiin. Kybersanktiot ovat selkeimmin rajoituksen keinona verrattavissa interventioihin, molemmat ovat lyhytaikaisia keinoja iskeä nopeasti ja lujaa selkeitä tuloksia tavoitellen. (Walzer, 2004, 70-77; Euroopan komissio 2013) Tulokset eivät kuitenkaan usein ole pitkäaikaisia ja voivat luoda, jopa haitallisempia uusia käyttäytymismalleja valtioiden välille, joko näkyvästi tai tässä tapauksessa erimuotoisten kyberhyökkäysten välityksellä. Mikäli skenaarioon onnistutaan liittämään jatkuva poliittinen ja etenkin taloudellinen paine usean tekijän muodostamassa kollektiivissa, voidaan odottaa sanktioille vahvempia tuloksia. (Pawlak, Biersteker, 2019, 15) Niidenkin toteutuessa, tulee todeta enemmistön sopeutuessa uuteen omaksuttuun käytösmalliin, riski ryhmittymien tai yksilöiden erimielisyyksistä.

Kybertilan kehittyessä on samanaikaisesti kehittynyt uusia ja monimutkaisempia keinoja toteuttaa perinteisiä rikollisuuden muotoja. Yhtenä poliittisella areenalla vaarallisimmin ja useimmin sointuvimmista muodoista sodankäyntiä oikeutettaessa, nostettakoon esiin esimerkkinä terrorismi kybertilassa. Heinäkuun 2017 ja joulukuun 2017 välillä 274 460 Twitter-tiliä lakkautettiin terrorismiin liittyvästä käytöksestä ja sen mainostamisesta, kun Facebook on vuorostaan kehittänyt terrorismiin liittyvän kyberkäytöksen jäljittämistä ja onnistunut kitkemään 99% terroristijärjestö Daeshin ja al-Qaedaan sisällöstä ennen sen leviämistä käyttäjien keskuuteen. (Pawlak, Biersteker, 2019, 77)

Uusien teknologioiden tarjoamat valmiudet kasvavalle määrälle kyberrikollisia voidaan kitkeä samaisten valmiuksien tuomalla potentiaalilla jäljittää toimintaa tarkasti ja sanktoida tekijöitä. Tätä kautta voidaan välttää myös suuren mittakaavan haitalliset seuraukset, keskittyen toiminnan lopettamiseen ja etärangaistuksiin fyysisten kanssakäymisten ja uhkatilanteiden sijaan. On kuitenkin otettava huomioon se, kuinka fyysisen maailman säännöt eivät heijastu digitaalisen ulottuvuuden realiteetteihin suoranaisesti. Sota terrorismia vastaan kybersanktioilla on täten eksponentiaalisesti kohdistetumpaa ja tuo vaihtoehdon puuttua konfliktitilanteisiin suhteellisen turvallisten keinojen kuten jo itsessään viestittämisen ja kommunikaation voimin. (Pawlak, Biersteker, 2019, 22)

Oikeutetun sodan teoriaan kuuluu olennaisesti itsenäisyyden ja koskemattomuuden tilan oikeutettu rikkominen poikkeustilassa. (Walzer, 2004,70-74) Toimivatko kybersanktiot täten konfliktien ennaltaehkäisijöinä tai vähentäjinä vai vastoin tarkoitusta, niihin rohkaisevina valtioiden suvereeniteetin ja turvallisuuden puolustusta “self-defence” oikeutta sodassa tarkastellen? (Pawlak, Biersteker, 2019, 44-45) Riski tahattomiin seurauksiin suvereenisuuden uhan kautta on läsnä, eikä ole koskaan vältettävissä erillisten suvereenien tahojen välisessä konfliktissa, kuten tässä tutkielmassa on esille useaan otteeseen tuotu. Ovatko kybersanktiot tätä poliittisen puuttumisen linjausta seuraten, modernin intervention muoto? (Walzer, 2004, 51-67)

Tärkeäksi ulottuvuudeksi sanktioita langettaessa nousee attribuutio, syyllisten osapuolien etsiminen ja vastuun asettaminen kyseisen prosessin kautta. (Pawlak, Biersteker, 2019, 53) Riskitekijöiksi nousevat mahdolliset limittymät muihin politiikan areenan osa-alueisiin kyberulottuvuudesta. Tämän vuoksi kyberhallinto käyttäytyy hyvin byrokraattisella ja strategisella tavalla, minimoidakseen poliittisia vastakkainasetteluja. Kybersanktioiden asettaminen yksilöille, ryhmille tai yrityksille, itse valtioiden sijaan toimii myös hyvänä esimerkkinä tästä. (Pawlak, Biersteker, 2019, 31-40, 94) Pohjois-Korea on todistetusti onnistunut rahoittamaan toimintaansa, jopa taloudellisten sanktioiden

aikana hyödyntämällä kyberrikollisuutta ja palkattuja hakkereita, joiden kautta varoja on onnistuttu anastamaan omaan käyttöön esimerkiksi pankeilta. Kyseisessä skenaariossa sotaa välttääkseen, on kuitenkin keskitytty rikollisuutta toteuttaviin yksilöihin ja erillisesti itse valtion vastuun saattamiseen muista politiikan osa-alueista, joskin erittäin äärimmäisissä olosuhteissa voitaisiin olettaa myös kybersanktioiden yltävän valtiotasolle. Tämän skenaarion toteutuminen jää nähtäväksi tulevaisuudessa. (Pawlak, Biersteker, 2019, 41; NY Times, 2020)

5. Johtopäätökset

Tutkielman perusteella kybersanktiot voidaan ottaa poliittisesta asemasta ja perspektiivistä johtaen, joko hyökkäyksenä näkökulman ollessa puhtaasti suvereeniutta koskevan moraalin mukainen tai moraalialia sopeutettaessa globaalille tasolle oikeutettuna ja jopa vaadittavana tekona. Jälkimmäisessä skenaariossa tulee esiin ilmiö, jossa moraalialia esiintyy tapauskohtaisena ja oikeutuksia poikkeustoimille ja rangaistuksille, kuten kyseisille sanktioille voidaan löytää sopeuttamalla niitä kokonaiskuvaan ja enemmistön hyötyyn. Kokonaiskuvassa punnitaan humanitaarisia seurauksia ja hyötyjä nykyhetkessä sekä tulevaisuudessa, heijastaen niitä vallitseviin normeihin ja sen myötä saavutettaviin hyväksynnän muotoihin. Nykyiset normit vaikuttavat poliittisen areenan suurvaltojen mukaisesti olevan kybersanktioiden puolella, täten Euroopan unioni on kyennyt mahdollistamaan niiden strategioinnin viime vuosina. Mikäli kuitenkin tutkaillaan valmiuksia ja mielipiteitä sanktioita kohtaan erilaisia hallintomuotoja ja kyberin kehityskaarta edustavissa valtioissa, kuten jo entuudestaan olevien perinteisten sanktioita vastaanottavien Venäjän ja Pohjois-Korean kohdalla, voidaan todeta poikkeuksia ja vastahakoisuutta tässä yhteydessä. (Pawlak, Biersteker, 2019, 64)

Yksi tärkeimmistä kysymyksistä kyberin, sanktioiden ja sitä koskevien poliittisten liikehdintöjen parissa ilmenee siinä, onko eettisyys sidonnaista aikakauteen. Tulevaisuudessa tähän tutkielmaan pohjaten, tulee olemaan kiinnostavaa seurata millainen kehityskaari EU:n kybersanktiohallinnolla on ja tuleeko Walzerin luettelemat epäonnistumisen mahdollisuudet heijastumaan sen toiminnasta tasavertaisuuden, rauhan ja yksilön oikeuksien turvaamisen ulottuvuuksissa. (Walzer, 2004, 189)

Nykyiseen hetkeen nojaten, voidaan Euroopan unioni tunnistaa vahvana globaalina auktoriteettina, jolla on potentiaali ja poliittiset, sekä taloudelliset valmiudet tarttua kyberhallinnon johdon tuomiin haasteisiin. Kasvava kybertilan käyttö ja sen hallinnasta taistelemisen on johtanut kybersanktioihin vallan ilmenemisen muotona ja poliittisen voiman todentamisella globaalilla areenalla. EU:n asema lähentelee Walzerin ideaali hallintomuodoissa esiteltävää kansainvälisen auktoriteetin asemaa, joka kykenee työskentelemään suvereenien yksilöiden ja poliittisten yksiköiden täyttämässä maailmassa, mutta vastoin Walzerin luonnehdintaa, ei suinkaan huolimamatta niiden vallasta, vaan nimenomaan niiden salliman hyväksynnän ja vallan keskittämisen kautta. (Walzer, 2004, 172)

EU:n kybersanktiohallinnon toimivuudessa ja asettamisessa olennaiseksi nousee kyky tunnistaa yksilöt tai tahot, jotka ovat olleet toteuttamassa kyseessä olevaa kyberhyökkäystä. Tässä suhteessa todistettavuus ja laajemmin teon attribuutio nousevat suureksi kysymykseksi ja sen edellytykseksi voidaan olettaa poliittisen sovun, yhteistyön ja tiedon jakamisen olevan olennaista, joskin yhä haasteellista. Haastavaksi osoittautuu erityisesti se, kuinka tässä prosessissa esiintyy eriävyyksiä valtioiden ja poliittisten toimijoiden välillä, niiden ollessa itse ensisijaisesti vastuussa edellämainitusta prosessista, kun samanaikaisesti EU:n toimielimien rooli jaetusta tietoisuudesta ja poliittisesta punnitsemisesta yhä kehittyy pyrkien luomaan tulevaisuuden kyberhallintoon ideaalisti yhä yhtenäisempää suuntaa. Yhä tuoreessa asemassa ja kehityskaaressa oleva hallinto asettuu täten myös jatkuvan poliittisen kilpailun kohteeksi ja onkin täysin mahdollista, että esimerkiksi YK tulisi ottamaan osaa kilpailuun, mikäli kyberia koskevat piirteet jatkossakin keskittyvät esimerkiksi terrorismin ja vaalimanipuloinnin, siten humanitaaristen ulottuvuuksien teemoihin. (Pawlak, Biersteker, 2019, 50-55, 77)

Walzerin oikeutetun sodan teoria toimi monipuolisena metodina ja reflektion keinona kybersanktioiden poliittista ulottuvuutta tutkiessa oikeuden ja moraalien näkökulmasta. Se toi mukanaan riskejä uuteen poliittiseen ulottuvuuteen keskittyessä, mutta soveltaminen onnistui esimerkkejä ja aineistoa hyödyntämällä. Teoria itsessään on haastava, sillä raja poliittisen ja filosofisen ajattelun välillä on hyvin kapea. Filosofisen sävyn voidaan kuitenkin olettaa kuuluvan olennaisesti teemaan, sillä se on vahvasti poliittisen teorioinnin sekä yleisestikin abstraktien tieteenalojen lähtökohtana.

Itse tutkielman analyysi ja rakenne jäävät tietoisesti ja kenties välttämättä avoimeksi, sillä moraalien kautta poliittisen todellisuuden arvottaminen ja arvioiminen on aina sidoksissa sen hetkiseen sosiaaliseen, poliittiseen ja fyysiseen ulottuvuuteen, eikä siten ole luonteeltaan konklusiivista. Kyseinen riski on kuitenkin puntaroitu tutkimuskysymystä ja aineistoa muodostaessa, tullen siihen tulokseen, että vastaavanlainen poliittinen moraalissävytteinen pohdinta ei ole vain tarpeellista, vaan välttämätöntä uusien poliittisten tahojen ja sodankäynnin sekä turvallisuuspolitiikan keinojen syntyessä ja kehittyessä. Valikoituneeseen tutkimuskysymykseen EU:n kybersanktioista poliittisena keinona oikeutetun sodan teorian kriteereihin nojaten, saavutettiin tärkeitä ja lisätutkimusta edellyttäviä näkökulmia.

Yksi vaikuttavimmista väitteistä, joka on ohjannut, niin oikeutetun sodan teorian kehitystä kuin moraalien ymmärtämistä poliittisessa kontekstissa ja tässä tutkielmassa on Walzerin toteamus “We are doomed to continue arguing about war”, joka viittaa jatkuvan dialogin välttämättömyyteen sotaa koskevissa olosuhteissa. Sota tulee ideaalin valtiomuodon puuttuessa olemaan osa todellisuutta ja keino hakea ratkaisuja konfliktitilanteisiin, niin kauan kuin valtioiden sisäiset resurssit ja rakenteet eivät kykene viranomaisten kautta pitämään rauhaa yhteiskunnassa yllä. Tämä nostaa yksilöiden ja instituutioiden demokraattisen vastuun, johon voidaan olettaa moraalien kuuluvan vahvana osana, kaiken poliittisen toiminnan keskiöön. (Walzer, 2004, Xiv.)

Lähteet

Kirjallisuus

Hamacher Werner, Wellbery E. David, Agamben Giorgio, 1998, Homo Sacer, Stanford University Press

Miller David, Walzer Michael, 1995, Pluralism, Justice, and Equality, Oxford University Press, Incorporated

United Nations Office for Disarmament Affairs, 2017, Voluntary, Non-binding Norms for Responsible State Behavior in the use of Information and Communications Technology, Civil society and Disarmament

Walzer, Michael. 2004. Arguing about War. New Haven Ct.: Yale University Press.

Elektroniset lähteet:

Benatar Marco, Gombeer Kristoff, 2011, Cyber Sanctions: Exploring a Blind Spot in the Current Legal Debate, European Society of International Law, Conference Paper Series, Conference Paper No. 9/2011, Tallinn Research Forum

https://www.researchgate.net/publication/228148961_Cyber_Sanctions_Exploring_a_Blind_Spot_in_the_Current_Legal_Debate

Brunner, Lisl. 2018. "Digital Communications and the Evolving Right to Privacy." In New Technologies for Human Rights Law and Practice, 217-242: Cambridge University Press. doi:10.1017/9781316838952.010. <http://dx.doi.org/10.1017/9781316838952.010>.

BBC News, 1/2020;" Myanmar Rohingya: World court orders prevention of genocide"
<https://www.bbc.com/news/world-asia-51221029>

European Council, 17th May, Cybersecurity in Europe: stronger rules and better protection, “Cyber-attacks: Council is now able to impose sanctions”

<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/cybersecurity/>

European Commission, 2013, Shaping Europe’s digital future; EU Cybersecurity plan to protect open Internet and online freedom and opportunity - Cyber Security strategy and Proposal for a Directive

<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/eu-cybersecurity-plan-protect-open-internet-and-online-freedom-and-opportunity-cyber-security>

European Commission, European Group on Ethics in Science and New Technologies (EGE), luettu 5/2020

https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/support-policy-making/scientific-support-eu-policies/ege_en

Euroopan unioni, Euroopan unionin turvallisuusalan tutkimuslaitos EUISS/EUTT, luettu 5/2020

https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/iss_fi

Euroopan unionin neuvosto, 2020, Pakotteet: miten ja milloin EU hyväksyy rajoittavia toimenpiteitä

<https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/sanctions/>

Finlex, 2.2 Suomen täysivaltaisuus, Valtiojärjestyksen perusteet, luettu 05/2020

<http://lainkirjoittaja.finlex.fi/2-valtiojarjestyksen-perusteet/2-2/>

Jørgensen, Rikke Frank. 2018. "Human Rights and Private Actors in the Online Domain." In *New Technologies for Human Rights Law and Practice*, 243-269: Cambridge University Press. doi:10.1017/9781316838952.011. <http://dx.doi.org/10.1017/9781316838952.011>.

Miller David, 2001, Distributing Responsibilities; *The Journal of Political Philosophy*, Volume 9, Number 4, pp. 453-471

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-9760.00136>

Moret, Erica and Patryk Pawlak. 2017. "The EU Cyber Diplomacy Toolbox." 24, July 2017.
<http://dx.publications.europa.eu/10.2815/399444>.

NPR, 4/2020;" More Than 10,000 Civilians Injured Or Killed In Afghanistan Last Year, U.N. Says"
<https://www.npr.org/2020/02/22/808463197/more-than-10-000-civilians-injured-or-killed-in-afghanistan-last-year-u-n-says>

Tikk Eneken, Hovhannisyan Kristine, Kerttunen Mika, Salminen Mirva, 2019, Cyber Conflict Factbook, Cyber Policy Institute, 20 November 2019
<https://cpi.ee/news/>

The New York Times,4/2020; "U.S. Accuses North Korea of Cyberattacks, a Sign That Deterrence Is Failing"
<https://www.nytimes.com/2020/04/15/world/asia/north-korea-cyber.html>

Aineisto:

Pawlak, Patryk and Thomas Biersteker. 2019. "Guardian of the Galaxy." European Union Institute for Security Studies, n° 155, October 2019. <https://data.europa.eu/doi/10.2815/04457>.